

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף עח

(בעמוד הקודם)

משנה: דם שנתערב במים: אם נפלו מים לתוך המזרק שבתוכו דם קרבן, האם מותר לזרוק את הדם על המזבח? אם יש בתערובת מראית דם, הרי זה דם כשר. ואם נתערב הדם ביין שצבעו אדום כמו הדם, ואי אפשר לדעת האם נשארה מראית דם בתערובת. מתייחסים ליין כאילו הוא מים, ובודקים האם בכמות כזו של מים היתה נשארת מראית דם או לא.

ואם נתערב בדם הקרבן דם של בהמת חולין או של חיה. רואים את הדם החולין כאילו הוא מים ובודקים כנ"ל. זו דעת ת"ק. אבל לדעת רבי יהודה אין דם מבטל דם, כי 'מין במינו אינו בטל'. ולכן אפילו אם ישנה טיפה אחת של דם קרבן בתוך דם חולין, כל התערובת כשרה למזבח.

נתערב בדם פסולין: אבל אם הדם של הקרבן נתערב בדם של קרבן פסול (כגון קרבן פיגול), אפילו אם דם הקרבן היה ניכר בכמות כזו של מים, כל הדם ישפך ל'אמה' (= תעלת המים שבעזרה). וכן אם הדם נתערב ב'דם התמצית' שאינו כשר למזבח, ישפך לאמה. (כי רק הדם היוצא מיד בתחילת השחיטה הנקרא 'דם הנפש' כשר למזבח, ולא הדם ששותת אחר כך הנקרא 'דם התמצית').

זו דעת ת"ק. ורבי אליעזר חולק ומכשיר את הדם. וטעם דין זה והמחלוקת שבו יתבארו בגמרא.

אם לא נמלך ונתן כשר: לכו"ע אם הכהן לא בא לשאול וזרק את הדם על המזבח, הקרבן כשר. משום שהדין לשפוך את הדם הוא רק משום גזירה דרבנן.

נמרא: א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן: כל מה שאמרה המשנה שאם נתערב דם במים ויש בו מראית דם, התערובת כשרה למזבח אפילו שהרוב מים. זה דוקא באופן שנפלו המים לתוך הדם. אבל אם נפל הדם לתוך המים מעט מעט, כל

טיפה של דם שנופלת מתבטלת בראשונה, והטיפה שבאה אחריה מתבטלת שוב. ואפילו שלבסוף מצטרפת כמות גדולה של דם שהופכת את מראה המים למראה דם, אין הדם שכבר התבטל חוזר וניעור כי הוא כבר נדחה מלהקרבה. ולכן התערובת דינה כמים.

אמר רב פפא: כל זה לענין 'דבר קדושה' כגון דם קודשים כנ"ל. אבל לענין 'דבר מצוה' כגון במצות כיסוי הדם, הדין שונה. אם נפל דם חיה או עוף שנשחטו לתוך מים, אפילו אם נפל הדם מעט מעט לתוך המים, כאן אנו כן אומרים שהדם שהתבטל במים חוזר וניעור, כשתצטרף כמות של דם שתשנה את מראית המים. בגלל שאין דיחוי במצות, ואי אפשר לומר שלאחר שהדם הראשון התבטל הוא כבר נדחה ואינו חוזר וניעור.

*

אמר ריש לקיש: היו לפניו כזית בשר או פתיתי מנחה של פיגול, וכן כזית של נותר, וכן כזית של קרבן טמא. ולקח שני כזיתים מתוך השלושה, לאוכלם. והתרו בו שני עדים שלא יעשה זאת, ועבר ואכל, הוא פטור ממלקות. בגלל שלא יתכן שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו, ואם כן ההתראה שהתרו בו היתה התראת ספק.

ביאור הדברים. כשהוא לועס את שני הכזיתים בשני צידי פיו, הם מתערבים זה בזה בצורה אקראית, באופן שמיעוט מכזית אחד (כגון פיגול) נכנס לתוך רוב של כזית השני (כגון נותר), והמיעוט שנכנס מתבטל לרוב ומקבל את הדין של הרוב. ועכשיו יש כאן כזית ויותר של נותר, ופחות מכזית של פיגול. וגם אם אחר כך התערב חלק מהנותר בחזרה בפיגול ונעשה כמותו, אך בסופו של דבר אין כאן חלוקה שווה, ובהכרח שחלק אחד מבליטת הלעיסה שבפיו יהיה גדול מכזית, והחלק השני יהיה קטן מכזית. ואם כן על אכילת החלק הגדול יעבור איסור, אבל על אכילת החלק הקטן לא יעבור.

ויש דין ש'התראת ספק' אינה התראה, כי צריך להתרות בחוטא שלא יעבור על איסור ברור. ואילו כאן העדים לא יודעים על איזה איסור יעבור החוטא מתוך שני הכזיתים שהוא אוכל. ולכן לא היתה כאן 'התראת ודאי' והוא פטור ממלקות.

שמע מינה תלת: מדברי ריש לקיש אנו לומדים שלושה דברים. א. שאיסורים מבטלים זה את זה (ולא רק שהיתר מבטל איסור). ב. נותן טעם ברוב לאו דאורייתא. דהיינו, הדין שמאכל שנתערב במאכל אחר ונותן בו טעם אינו בטל, אינו מדאורייתא אלא מדרבנן. ולכן למרות שיש כאן טעם של שני איסורים בכל הבלילה, אינו חייב כשאוכל את שני הכזיתים על טעם האיסור השני הבלוע בהם, משום שאכל מהממשות של האיסור השני פחות מכזית (בגלל התערבות בלעיסה). אבל אם דין נותן טעם היה מדאורייתא, הוא היה לוקה בכל מקרה. בגלל שהטעם של האיסור השני התערב בכל העיסה, ובסופו של דבר הוא אכל אותו. ג. התראת ספק אינה נחשבת התראה, כנ"ל.

רבא מקשה: עשה עיסה מן חיטין וכו': למדנו במשנה במסכת חלה - לש בצק מקמח חיטים החייב בהפרשת חלה, ביחד עם קמח אורז הפטור מהפרשת חלה. אם יש בבצק טעם של קמח חיטה, היא חייבת בחלה. ומשמע מהמשנה שאפילו אם רוב הבצק מקמח אורז, היא חייבת. מוכח שנותן טעם הוא מדאורייתא. **תירוץ:** **מדרבנן:** חיוב הפרשת חלה בעיסה הזו הוא רק מדרבנן. **קושיא:** **אי הכי אימא סיפא אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח:** הרי כתוב בהמשך המשנה שאם אפה מהעיסה הזו מצה, יוצאים בה ידי חובת אכילת מצה לליל הסדר, שזו מצוה דאורייתא!

הגמרא חוזרת בה: **אלא מין בשאינו מינו בטעמא מין במינו ברובא:** באמת אין ללמוד מריש לקיש שדין נותן טעם אינו דאורייתא. כי באמת הוא מדאורייתא. אמנם דין 'נותן טעם' שייך רק כשנתערב מין בשאינו מינו (כגון כזית בשר קרבן עם כזית מאפה מנחה). ואז אם אחד מהם נותן טעם בשני, למרות שהוא רק מיעוט, חייבים על אכילת טעם האיסור מדאורייתא.

אבל ריש לקיש דיבר על מקרה שהתערב 'מין במינו', כגון שני כזיתים של בשר משני איסורים (או שני כזיתים מאפה מנחה משני איסורים), ובמין במינו לא שייך דין 'נותן טעם' כי שניהם אותו הטעם.

קושיא: **ונשער מין במינו כמין בשאינו מינו:** גם כשנתערב מין במינו, מדוע לא נשער כאילו המין השני נחשב למין אחר, ואם המין הראשון היה נותן בו טעם, יתחייב על אכילת טעם האיסור. וכמו שלמדנו במשנתנו -

דתנן נתערב ביין וכו'. אם נתערב דם קרבן ביין או בדם בהמת חולין, 'רואין אותו כאילו הוא מים'. ולכאורה כוונת המשנה שרואים את היין או את דם החולין כאילו הוא מים, ומשערים האם דם הקרבן היה נותן בהם מראה דם הרי זה דם כשר. והרי דם קרבן ודם חולין הם מין במינו, ובכל אופן משערים כאילו הוא מין בשאינו מינו. תירוץ: לא! רואין אותו לדם כאילו הוא מים: כוונת המשנה להיפך! שרואים את דם הקרבן כאילו הוא מים, והוא מתבטל ברוב דם החולין (ולא משערים האם היה יכול להיות מראה דם קרבן בדם החולין, אלא דם הקרבן מתבטל ברוב הדם השני). קושיא: אי הכי: אם כך היתה צריכה המשנה לומר רק שדם הקרבן שהתבטל ברוב הדם חולין 'בטל', ומדוע היא אומרת 'רואין אותו וכו'?

קושיא נוספת: ועוד, תניא ר' יהודה אומר: זוהי הברייתא המובאת בהמשך הגמרא. המטביל דלי טמא במקוה, ובתוך הדלי יש יין לבן או חלב, בחלק מתכולתו. המשקה הזה חוצץ בפני מי המקוה שנכנסים לדלי לבין קרקעית הדלי. [בגלל שיש כאן משקה שמכוס בתוך הדלי, בשונה מנוזל שנמצא על גב הכלי שאינו מהווה חציצה ממי המקוה חזו"א]. ולכן צריך לבדוק האם המשקה שנמצא בדלי מתבטל במי המקוה שנכנסים לכלי או לא. כי אם הוא מתבטל במי המקוה אם כן המשקה עצמו נהפך להיות חלק ממי המקוה ואין כאן שום חציצה. אבל אם הוא לא מתבטל במים הוא חוצץ.

אם המשקה היה בצבע אדום כמו יין אדום, היה אפשר לבדוק האם בכמות כזו של יין בדלי לא נשאר מראה של יין במים והוא מתבטל למים. אבל ביין לבן לא ניתן לבדוק. ועל כך אומר רבי יהודה שמשערים את היין הלבן כאילו הוא יין אדום.

מוכח שגם במין במינו משערים כאילו הוא מין בשאינו מינו, ולא אומרים שמין במינו בטל ברוב!

תירוץ: תנאי היא וכו'. באמת זו מחלוקת תנאים האם מין במינו בטל ברוב, או שמשערים כאילו היה מין בשאינו מינו. וחכמים חולקים על רבי יהודה וסוברים שמשערים ברוב. וריש לקיש סובר כמותם.

קושיא: ורמיניה דלי שהוא מלא רוקין וכו'. למדנו במסכת מקואות. דלי שכל קרקעיתו מלאה ברוק, והטבילו במקוה, הרי זה כאילו לא טבל אותו. משום שהרוק הוא עבה והוא חוצץ בפני מי המקוה. ואם הדלי מלא במי רגליים רואים אותם כאילו הם מים, משום שהם אכן סוג של מים, ומספיק שיש השקה (= נגיעת חיבור) בינם

למי המקוה ועלתה לו טבילה. ואם הוא מלא במי חטאת, צריך לשפוך את רוב מי החטאת מהדלי לפני שטובל אותו, כדי שירבו מי המקוה על מי החטאת. משום שמי חטאת הם קדושים והם גם מטמאים את הנושא אותם, ומשום כך הם חשובים ואינם בטלים בהשקה, אלא רק ברוב. עד כאן המשנה במקוואות.

מאן שמעת ליה דאית ליה רואין? רבי יהודה. וקתני דסגי ליה ברובא! המשנה אומרת שרואים את מי הרגליים כאילו הם מים, והרי 'רואין' זו שיטת רבי יהודה, ובכל אופן במי חטאת הוא אומר שהם מתבטלים ברוב. אך מדוע אנו לא אומרים שרואים את מי החטאת כאילו הם יין אדום, להחמיר שלא יתבטלו ברוב?